

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

Sayı/Issue 8 (Ağustos/August 2022), s. 963-988.
Geliş Tarihi-Received: 28.07.2022
Kabul Tarihi-Accepted: 17.08.2022
Araştırma Makalesi-Research Article
ISSN: 2687-5675
DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1150421

Dede Korkut Kitabı'nda Geçen Bazı Değerlerin Okul Ortamında İncelenmesi: Lise Müdür ve Öğretmen Görüşleri*

Examination of Some Values in the Book of Dede Korkut in the School Environment: Opinions of High School Principal and Teachers

Ahmet ŞAHİN**
Tuba YAVAŞ***

Öz

Dede Korkut Kitabı (Hikâyeleri), İslamiyet öncesi dönemdeki Oğuzların yaşamlarından kesitler sunan epik bir destandır. *Dede Korkut Hikâyeleri*, eğitim sistemimizde ve Türk eğitim tarihi alanında incelenen ve incelenmesi gereken bir eser özelliği taşımaktadır. Bu araştırmanın amacı, *Dede Korkut Hikâyeleri*'nde ön plana çıkan bazı değerlerin (istişare, cesaret, sosyal dayanışma ve birliktelik, cömertlik-yardımsızlık ve misafirperverlik, sevgi ve saygı, estetik anlayış) liselerde müdür ve öğretmenler için nasıl bir anlam ifade ettiğini incelemektir. Araştırma, nitel araştırma desenlerinden olgu bilim (fenomenoloji) deseni uygulanarak yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu, Gaziantep ilinin Nizip ilçesindeki liselerde görev yapmakta olan toplam 47 okul yöneticisi ve öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma verileri, yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle yüz yüze toplanmıştır. Toplanan nitel veriler içerik analizine tabi tutularak bulgular elde edilmiştir. *Dede Korkut Hikâyeleri*'nde geçen ve incelenen değerlerin okul ortamında toplumsal duyarlılığı artırabileceği, birlik ve beraberlik duygularını pekiştirebileceği, öğrencilere liderlik ve girişimcilik özellikleri kazandırabileceği gibi sonuçlara ulaşılmıştır. *Dede Korkut Hikâyeleri*'nin okul ortamlarında daha iyi anlaşılabilmesine yönelik çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dede Korkut, Dede Korkut Hikâyeleri, lise, örgütsel değerler.

Abstract

The Book of Dede Korkut (stories) is an epic presenting sections from the lives of the Oghuzs in the pre-Islamic period. *Dede Korkut Stories* are a work that has been studied and should be examined in our education system and in the field of Turkish education history. The purpose of this research is to examine how some of the values that come to the fore in *Dede Korkut Stories* (consultation, courage, social solidarity and unity, generosity-helpfulness and hospitality, love

* Bu çalışma, 2015 yılında tarihinde tamamlanmış "Dede Korkut Kitabı'nda Ortaya Çıkan Bazı Değerlerin Liselerde Yaşanabilirliğine İlişkin Müdür ve Öğretmen Görüşleri" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Uzman, Gaziantep/Türkiye, e-posta: aaasahinn@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2704-1200.

*** Dr. Öğr. Üyesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Hatay/Türkiye, e-posta: tuubayavas23@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7559-1429.

and respect, aesthetic understanding) mean for principals and teachers in high schools. The research was carried out by applying the phenomenology design, one of the qualitative research designs. The study group of the research consists of 47 school administrators and teachers working in high schools in Nizip district of Gaziantep province. Research data were collected face to face with semi-structured interview technique. Findings were obtained by subjecting the collected qualitative data to content analysis. It has been concluded that the values mentioned and examined in the *Dede Korkut Stories* can increase social sensitivity in the school environment, reinforce the feelings of unity and solidarity, and provide students with leadership and entrepreneurship characteristics. Various suggestions have been developed to better understand *Dede Korkut Stories* in school environments.

Key Words: Dede Korkut, Dede Korkut Stories, high school, organizational values.

Giriş

Problem durumu

Geçmişten günümüze insanoğlu, sözlü aktarımlar veya edebi metinler vasıtasıyla kendini eğitmeye ve geliştirmeye çabalamış ve bu uğurda her türlü gayreti sarf etmiştir. Kadim bir kültüre sahip Türk milleti yüzyıllar boyunca sözlü aktarım yoluyla maddi manevi kültürel öğelerinin birçoğunu geleceğe yani nesilden nesle taşımasını bilmiş ve onu muhafaza etmek adına da gerekli tedbirleri her zaman almıştır. Eğitimin temel işlevi kültürel değerleri gelecek nesillere aktarmak, amacı ise nesiller arası kültür nakli yaparak toplumların arzu ettiği değerleri gelecek nesillere taşımaktır (Büyükdüvenci, 1987; Genç, 2019).

Günümüzde eğitim-öğretim faaliyetlerine ve amaçlanan hedeflere baktığımızda her toplumun eğitim yoluyla kendi bireylerine kültürel değerlerini aşlamaya ve yine bu değerleri model olma yoluyla da diğer bireylere kazandırmaya çalıştığını görmekteyiz. Bu önemli görevin çoğunlukla eğitim-öğretim sürecinde okul yöneticilerine ve öğretmenlere düştüğü görülmektedir. Bu bağlamda yönetici ve öğretmenler, eğitim müfredatı çerçevesinde çeşitli uygulamalar ve etkinlikler aracılığıyla tarihi, kültürel, gelenek-görenek, tinsel ve dinsel gibi maddi-manevi değerler çerçevesinde öğrencilerde farkındalık oluşturmaya ve öğrencilere bu bilinci kazandırmaya çalışmaktadır. Bu tür uygulamalarda "edebi metinlerle öğretim" yöntemi bu amaca hizmet eden başat yöntemlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Geçmiş toplumların siyasi anlayışına, diline, kültürüne, yaşam biçimine, edebiyatına ışık tutan edebi metinler, sahip olduğumuz eşsiz miras özelliği göstermektedirler. Ülkeler, eğitim-öğretim faaliyetlerinde bu gibi kültürel miraslarını (edebî ve sanatsal ürünler) temel basamak yaparak varlıklarını devam ettirme noktasında geleceğe köprü kurma çabası içerisindeyler. Bars (2017), kültürel değerlerin aktarımında milli, manevi, toplumsal, dini ve kültürel değerleri yoğun bir şekilde işleyen halk edebiyatı ürünlerinden yararlanmanın önemini dile getirmiştir. Yeşil ve Aydın (2007); bireylerin gelişim özellikleri ile eğitim kurumlarının yapısını birlikte ele almak gerekmektedir; bunu yaparken de Türk eğitim sisteminden bağımsız düşünmek doğru olmaz. Çünkü bireyin ve toplumun örgütlerden beklentileri bu yöndedir. Kurumların ise bu ihtiyaçlara cevap verecek yeterlilikte donatılması gerekmektedir. Karagözoğlu (2003), bu konuda şöyle bir değerlendirme yapmaktadır; "Eğitim sistemlerinin temel amacı o ülkenin nitelikli insan gücünü yetiştirmek ve yurttaşlarına vatandaşlık eğitimini vermektir. Bunu gerçekleştirebilmek için her eğitim sistemi, yetiştireceği insan modelini, sahip olduğu eğitim felsefesi ve insan gücü politikası ışığında saptayarak eğitim etkinliklerini bu amaca göre düzenlemektedir."

Ülkeler uyguladıkları eğitim politikaları aracılığıyla vatandaşlarının davranışlarında kasıtlı ve istendik yönde değişiklik meydana getirebilmesi için onları küçük yaştan itibaren hem zorunlu hem de uzun bir eğitim sürecine tabi tutmaktadırlar. Her ülkenin uyguladığı eğitim politikasına baktığımızda çok önemli bir ortak özellik

kendini öne çıkarmaktadır. Bu ortak özellik, hazırlanan eğitim müfredatlarında yetiştirilmek üzere küçük yaşlardan itibaren eğitime tabi tutulan yeni nesle aktarılması ve geleceğe taşınması adına benliklerine yerleştirilmek istenen değerler sistemini ihtiva eden edebi metinlerin eğitim-öğretim uygulamalarının merkezine çekilmesi hususudur. Edebi metinler, milletlerin kültürel kimliklerini ve sahip oldukları folklorik unsurları muhafaza etmeleri, geçmişleriyle aralarında köprü görevi gören bu bağı geleceğe de taşınmaları için okullarda bu eserler her eğitim kademesindeki öğrencilere okutulmakta, öğretilmekte ve sahip çıkması gerektiği yönünde her bireyde farkındalık oluşturulmaya çalışılmaktadır. Nitekim temel prensip, bu eserlerin barındırdığı “milli, manevi ve evrensel değerler” kültürel sürecinin temel taşı oluşturulmaktadır. Eğitim öğretim faaliyetlerinin formal merkezi olan okulların bu anlamda bireylere bu değerlerin öğretilmesinde önemli bir rolü vardır. Bu kapsamda son zamanlarda kültüre ve kültürel değerlere duyarlı eğitim araştırmaları gündeme gelmiştir (Kahraman Vangözü ve Şahin Sak, 2022). Kahraman Vangözü ve Şahin Sak, kültürel değerlere duyarlı eğitimle ilgili yapılmış 27 çalışmayı incelemiş ve bu eğitim anlayışının öğrenci akademik başarısını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Toplumsal düzende değişime en çok direnen ve değişmesi oldukça güç olan şeyin kültürel yapı olduğu söylenebilir. Teknoloji ne kadar hızlı ilerlerse ilerlesin; insanlar sahip olduğu kültürlerini, değerlerini ve davranış kalıplarını korumak isterler ve değişime direnç gösterirler (Kocacık, 2003, s. 1-10). Bir toplum, gelişmiş toplumları sadece taklit edip ve onlardan aldığı teknolojiyle onların kültürel etkileri altına girip kültürel yozlaşma tehlikesiyle karşı karşıya kalabilir. Böyle bir tablo ülkemiz için de kültürel bir problem olarak (Erkan, 1998, s. 216) bir tehdit oluşturabilir. Aynacı (2021) “her toplumun gençlerini kendi kimliklerinin yarınları” olarak ifade ederek, milli kültür ve değerlerin devamlılığını sağlamada gençlerin eğitiminin önemini vurgulamıştır. Nitekim Tezcan (1981) da bütün toplumlar için eğitimin temel işlevlerinden birinin toplumların kültürel mirasını korumak, canlı tutmak ve sürekliliğini sağlamak olduğunu (s. 42) belirterek, yukarıdaki vurguyu desteklemektedir.

Bu çalışmada Türk Milli Eğitim sisteminde “milli kültür ve değerler” açısından müfredatta önemli bir yeri olan ve Ergin (2007)’in “Türk çocuklarının ruh ve kafa yapısını tek başına sağlam tutacak kudrette ve karakterde bir eserdir” dediği *Dede Korkut Hikâyeleri*’nde ön plana çıkan bazı değerlerin okul ortamındaki yerinin ne olabileceği incelenmiştir. Bu çalışma ile konu üzerine bilimsel çalışmalar yaparak bu anlamda bir farkındalık oluşturmak ve alan yazında zengin bir veri mekanizması oluşturulması amacı güdülmüştür. Dolayısıyla bu çalışma, ilgili alan yazında bu bağlamda var olan boşluğa hem de uygulamaya katkı sağlaması açısından önem arz etmektedir.

Araştırma Soruları

1. Liselerde görev yapmakta olan müdür ve öğretmenlerin, okullarında bulunan kişilerin cesaret yetilerini hangi yönde kullandıkları konusundaki gözlem ve görüşleri nelerdir?
2. Liselerde görev yapmakta olan müdür ve öğretmenler, okullarında sosyal dayanışma ve birliktelik ortamının oluşması için ne tür davranışlar sergilemektedir?
3. Liselerde görev yapmakta olan müdür ve öğretmenler, okullarında cömertlik, yardımseverlik ve misafirperverlik ortamının oluşması için ne tür davranışlar sergilemektedir?
4. Liselerde görev yapmakta olan müdür ve öğretmenler, okullarında yalan söyleme, iftira atma, dedikodu yapma, dürüst olmama gibi olumsuz davranışlarla karşılaştıklarında ne tür davranışlar sergilemektedir?

5. Liselerde görev yapmakta olan müdür ve öğretmenler, okullarında sevgi ve saygı ortamının oluşması için ne tür davranışlar sergilemektedir?

6. Liselerde görev yapmakta olan müdür ve öğretmenler, okullarında kin, nefret, hasetlik gibi birbirlerine karşı söylem ve davranışlarda bulunan kişilere karşı ne tür davranışlar sergilemektedir?

7. Liselerde görev yapmakta olan müdür ve öğretmenler, okullarında estetik bir ortamın (kılık, kıyafet, özenli dil kullanımı, okulun görüntüsü gibi) oluşması için ne tür davranışlar sergilemektedir?

8. Liselerde görev yapmakta olan müdür ve öğretmenlerin, okullarında Dede Korkut gibi bir temsil olup olmamasıyla ilgili görüşleri nelerdir?

9. Liselerde görev yapmakta olan müdür ve öğretmenlerin, Dede Korkut kitabının ya da hikâyelerinin eğitim dünyasına ve bireye kazandırdıklarına yönelik görüşleri nelerdir?

Eğitimde Popüler Kültür ve Geleneksel Kültür Anlayışı

Teknolojik gelişmelere paralel olarak kitle iletişim araçları eğitim sistemini ve okulları etkileyen unsurlar arasında yer almaya başlamış olup toplumun egemen kültürü haline gelmiştir. Küreselleşme olgusunun daha da hâkim olmaya başladığı günümüz yaşamında bu durum okul yönetimlerini de zorlamaktadır. Popüler kültür; öğrencilerin davranışlarında, kılık kıyafetlerinde ve insanî ilişkilerinde meydana getirdiği değişiklikler ile hem estetik açıdan okullardaki görselliği bozmakta hem de okul müdürlerinin yönetim uygulamalarını zorlamakta ve onları çeşitli ikilemler içerisinde bırakmaktadır. Bu anlamda okulların, amaç ve hedeflerine ulaşma sürecinde popüler kültür gibi çeşitli unsurlardan etkilenip bu tür aksaklıklarla karşılaştığı bulgularına ulaşılmıştır (Özgan ve Karadağ, 2009). Özdağ vd. (2011) çalışmalarında, teknolojik gelişmeler vasıtasıyla dünyanın oldukça küçüldüğü ve köy olarak addedildiği bir zamanda yaşamaktayız. Artık toplumlara popüler kültürün hitap ettiği ve kitle kültürlerinin yerini evrensel ve popüler kültür değerlerine bıraktığı görülmektedir. Böyle olmasındaki ana sebeplerden biri ise televizyon ögesidir. Televizyon, yaşanan bir olayı canlı aktarabilmekte ya da aktardığı program canlı olarak algılanıp insan üzerindeki etkisi ve inandırıcılığı yüksek olabilmektedir. Televizyon denen teknolojik ürün insan yaşamına öyle bir müdahale etmektedir ki insanlar izledikleri şeyi tamamen doğru ve gerçekmiş gibi algılayıp sorgulamaksızın izinden gitmektedirler. Kitlelere hitap eden televizyon geride düşünmeyen, sorgulamayan, araştırmayan, tekdüze bir kimliğe sahip olan ve kendi kültürel değerlerine tezat olan ürünleri bile cazibeli bir şekilde sunduğu için, geride ondan etkilenip onu yaşamının bir parçası yapabilen insanlar bırakmaktadır. Günümüz dünyasında popüler kültürün ortaya çıkması ve popüler kültüre ait ürünlerin dünya geneline yayılmasını kolaylaştıran televizyonun insan algısı üzerindeki etkileri yadsınamaz bir gerçekliktir.

Akpınar ve Aydın'ın (2010) "Eğitimde Değişim ve Öğretmenlerin Değişim Algıları" isimli çalışmasında, Sanayi Toplumundan Bilgi Toplumuna geçerken bilim ve teknolojiye meydana gelen küresel çaplı değişimler eğitime da yansımıştır. Önceleri "pozitivist felsefe ve davranışçı eğitim yaklaşımları" eğitim sisteminde benimsenen ekoller iken değişen eğitim sistemleri ve insan algıları neticesinde bu ekoller de yerini "postmodern felsefe ve yapılandırmacı eğitim yaklaşımları"na bırakmışlardır. Akpınar ve Aydın; ezberci, çoğunluğa uyumlu olmayı zoraki kılan bir anlayış ve itaat etmeyi öğreten geleneksel bir sistemden esnek çerçeve bir öğretim programı hedefleyen, çoğulcu, bireysel farklılıkları

önemseyen, özgün ve birey temelli çağdaş bir yaklaşımın eğitime hâkim olduğu bulgularına ulaşmışlardır. Özden'in (1999) perspektifinden bakacak olursak, Türk Eğitim Sistemi'nin 21. yüzyıla ayak uydurabilmesi ve çağdaşı olan gelişmiş ülkelerin düzeyinde bir konuma sahip olabilmesi için eğitim dünyasında görülen bu değişimlere kayıtsız kalması düşünülemez. Eskinin geleneksel eğitim anlayışını sürdürmenin bedeli çok ağır olacaktır. Çünkü "pozitivist felsefe ve geleneksel davranışçı eğitim" yaklaşımına dayalı sürdürülen eğitimin bedeli; hiçbir kesimi memnun edemeyen, dar kalıplı, ileriye dönük olmayan bir düşünce sistemine sahip okullar ve buralardan mezun olup devlet kapısında iş bekleyen memur zihniyetli büyük kitleler olacaktır. Nitekim; eğitim dünyasında zamanın algı ve ihtiyaçlarına göre bazı değişimlerin yapılması gerektiği gündeme gelmiştir (Hesapçioğlu, 2001: Bauman'dan, 2003). Öğrenme-öğretme süreci, öğretmen-öğrenci rolleri, öğretim programlarının içerik ve sunumları gibi değişimin yaşanması gereken konular gündeme gelmiştir.

Kültürel Aktarımda Edebi Metinlerin Rolü

Bireyin kendini yaşadığı topluma adapte etmesi, sahip olduğu tüm kültürel varlığını ve değerlerini sahiplenebilmesi ve bunu hayatına tatbik edebilmesinin eğitimin insan hayatına yaptığı "kasıtlı etkiler" neticesinde mümkün olduğu görülmektedir. Bireylerin sahip oldukları dili ve kültürü edinebilmesi ve sahiplenme bilincini taşıyabilmesi için öncelikli olarak o dili ve kültürü tanıması ve bilmesi gerekmektedir. Bireylere, zihinsel gelişim ve toplumsal gereksinimlerine paralel olarak o dilin ve kültürün özelliklerini kavratmak ve doğru kullanımını sağlamak açısından Türkçe, edebiyat, dil ve anlatım derslerinin ihtiva ettiği konularının etkili bir şekilde düzenlenmesi ve bireye kazandırılması için uygun yöntem ve tekniklerin uygulanması gerekmektedir (Tepeli ve Arıcı, 2012). Edebi metinlerin içerikleri öğrencilere ve toplumlara kazandırdıkları açısından oldukça önemlidir (Çıldır, 2022). Öğrencilerin estetik yönlerinin gelişmesi, kişiliklerinin sağlıklı bir şekilde gelişme kat etmesi, toplumsal ve kültürel değerlerin sahiplenilmesi ve gelişiminin sağlanması gibi birçok konuya katkısı söz konusudur. Edebi metinler her şeyden önce bireye kişilik kazandırmaktadır ve bireyi hayata hazırlamaktadır. Toplumsal ahlakın gelişmesi ve düzelmesi gibi rollerde edebiyat eğitiminin önemi bu anlamda büyük bir önem arz etmektedir. Edebiyat eğitimi; toplumdan, toplumun sahip olduğu kültürel realiteden bağımsız düşünmek olanaksızdır. Hâlihazırda tarihin tozlu sayfalarında sadece isimleriyle anılan onlarca medeniyetin eğitim anlayışındaki gelişimsel sürece baktığımızda geleneksel eğitim anlayışı gibi insan ve insana ait olan bireysel farklılık ve çoklu zekâ durumlarını göz ardı eden bir doğmalar silsilesinin eğitim anlayışı olarak baz alındığını görmekteyiz. Ancak günümüz eğitim anlayışını oluştururken de geçmişin bize miras bıraktığı bu anlayışı ve bu anlayış mekanizması altında üretilen eserleri göz ardı etmek büyük hata olacaktır. Nasıl ki bilim birikerek ilerleyen bir süreçken eğitim süreçlerinin geliştirilmesi durumlarında da geçmişin birikimini temel basamak yapıp üzerine yeni, özgün, birey odaklı, yapılandırmacı, çoklu zekâ durumlarını gözetken ve yenilenebilir esneklikte bir anlayışın var edilmesi gerekmektedir. Bu anlamda edebi metinlerin; yaşanan çağın ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde "güncellenmesi", diğer toplumların faydasına sunulabilmesi adına gerekli "çeviri çalışmalarının yapılması" ve uluslararası arenada "kültürel kimlik propagandası" yapabilmeleri kabiliyet ve imkânını sunması durumu göz önünde bulundurulmalıdır.

Eğitim ve Örgütsel Değer Bakış Açısıyla Dede Korkut Kitabı

Dede Korkut, Oğuz yaşamının ve sözlü kültür geleneğinin en tipik ve orijinal örneğidir. Dede Korkut Hikâyelerinin, Oğuzların Anadolu'ya gelmeden, 6.yüzyıldan itibaren Orta Asya'da Sırderya'nın kuzeyindeki ilk yurtlarında yaşadıkları olayları anlattığı anlaşılmaktadır. Daha sonra 12. yüzyıldan sonra Ön Asya ve Anadolu'ya gelen Oğuz kolları, bu coğrafyada yaşadıkları maceraları eski hatıralarıyla kaynaştırarak anlatmaya başlamışlardır. Ozanların dilinden anlatılarak aktarılan ve şekillenip gelişen Dede Korkut Kitabı, 15. yüzyıldan sonra yazıya geçirilerek günümüze kadar ulaşmıştır (Gül, 2008). Bu değerli eser, On iki hikâyeden müteşekkil olup eserin asıl adı "Kitab-ı Dede Korkut Alâ Lisân-ı Tâife-i Oğuzhan (Oğuz Boyları Dilince Yazılmış Dede Korkut Kitabı)" dır. Eserin günümüz itibariyle ülkemiz sınırları dışında iki yazma nüshası bulunmaktadır. Bunlardan birincisi 150 yıl önce Dresden Kral Kitaplığında bulunmuş olan 12 hikâyeden ibaret tam nüshadır. İkincisi, 1950'de Vatikan Kitaplığında ele geçen 6 hikâyelik eksik nüshadır. Vatikan yazmasında olan altı hikâye, Dresden yazmasındaki altı hikâyenin aynısıdır. Sadece birkaç kelime ve cümle farkı bulunmaktadır. Eski ve tam nüsha olduğu için Dede Korkut hakkındaki bütün inceleme ve araştırmalar, Dresden yazması üzerinden yapılmıştır. Bu yazmayı bulan Fleischer'den sonra, ilk önemli araştırmaları H. F. Von Diez (1811-1815) ile W. Barthold (1894) yapmıştır (Özbay ve Karakuş Tayşi, 2011).

Eğitim, bireyi her yönüyle yetiştirmeyi hedefleyen karmaşık bir süreçtir (Tezcan, 1992, s.39). Günümüzün küreselleşen dünyasında eğitim, bireylerin sürekli öğrenmesini sağlayan, bireylere bilgiyi bilme, üretme, yaşama becerilerini kazandıran süreç olarak görülmelidir (Doğan, 2002). Bu süreçte örgüt yöneticileri ise birey-toplum-çevre uyumunu gözetken, güven ilkesini benimseyen bireylerin yetişmesi için uygun ortamlar oluşturabilen kişiler olmalıdırlar (s. 67-68). Okullarda öğrenci için oluşturulan ideal ortamlarda gerekli eğitim-öğretim araçlarından biri de edebi metinlerdir. Dede Korkut Kitabı başat kaynaklardan bu anlamda biridir ve eğitim sürecinde bireye kazandırılması hedeflenen kritik davranışların birçoğunu barındırmaktadır. Dede Korkut Hikâyeleri, Orta Asya bozkırlarından Anadolu ve Orta Avrupa'ya kadar Türk insanının millî hayatını, duyu, düşünce ve kültürünü yansıtmakta ve somut olarak göstermektedir.

İnsan olma erdemi, toplumsal adaptasyon, gelenek-görenek ve örf-adet ananelerinin şuur ve kabiliyetini birey/öğrenci zihninde sürekli canlı tutulmak ve sahip olunan kültürel kimliği yaşatmak ve idame ettirmek adında Dede Korkut Kitabı eşsiz bir edebi eser olarak alanyazında ve Türk eğitim-öğretim müfredatında hak ettiği yeri almıştır. Ancak bu eserin günümüz dünyasının değişen insan düşüncesine göre ihtiyaca cevap vermesi önem arz etmektedir.

Aşağıda *Dede Korkut Kitabı*'nda yer alan hikâyelerden ve bu hikâyeler üzerine yapılmış bazı çalışmalardan derlenmiş değerlerin istatistikî verileri sunulmuştur (Ergin, 2007; Köksel, 2012).

Tablo 1: Bu Araştırmada İncelenen Değerlerin *Dede Korkut Hikâyeleri*'nde Geçme Sıklıkları*

Değerler	Geçtiği Hikâyeler	Frekans
<i>İstişare</i>	H1,H2,H3,H4,H6,H7,	16
<i>Cesaret (Bağımsızlık, Barış, Sorumluluk, Özgürlük, Vatan Sevgisi, Fedakârlık)</i>	H1,H2,H3,H4,H6,H8,H9,H10,H11,H12	49
<i>Sosyal Dayanışma ve Birliktelik</i>	H2,H3,H4,H6,H7	16

<i>Yardımsızlık ve Misafirperverlik</i>	H1,H2,H3,H6,H7,H8,H9,	15
<i>Örgütsel Dedikodu ve Örgütsel Sinizm</i>	H1,H2,H3,H4,H5,H6,H11,H12	12
<i>Sevgi ve Saygı</i>	H4,H5,H6,H7,H8,H9,H10,H11,	67
<i>Estetik</i>	H12,H2,H3,H9	4
<i>Duyarlılık</i>	H2, H3, H9	6
<i>Bilimsellik</i>	H1, H2, H4	3
Toplam		188

*Hikayeler H1, H2,...H12 şeklinde numaralandırılmıştır.

Dede Korkut Hikâyeleri'nde Geçen Değerlerle İlgili Metinlerden Örnek Cümleler

Sevgi ve Saygı Değeri

... "Oğul uğurun açık olsun, sağ esen varıp gelesin dediler. Babasının, anasının ellerini öptü." (Kam Püre'nin oğlu Bamsı Beyrek Destanı)

Sosyal Dayanışma ve Birliktelik Değeri

- Kazan Bey der: "Gel muradına eriş." "

- Beyrek der: "Arkadaşlarımı çıkarmayınca, hisarı alamayınca murada erişemem," dedi.

- Kazan bey Oğuzuna; "beni seven binsin dedi." (Kam Püre'nin oğlu Bamsı Beyrek Destanı)

Yöntem

Desen

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi uygulanmıştır. Veriler nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni (fenomenoloji, görüngü bilim)" kullanılarak elde edilmeye çalışılmıştır. Fenomenolojik çalışma; birkaç kişinin bir fenomen ya da kavramla ilgili yaşanmış deneyimlerinin ortak anlamını ifade eder (Creswell, 2013). Bu nedenle fenomenoloji deseninde "yaşanmış deneyimler" (Merriam, 2009) anlam kazanmaktadır. Bu çalışmada "Dede Korkut Hikâyelerinde geçen değerler" bir fenomen olarak ele alınmış ve incelenmiştir. Lise müdürleri ve öğretmenlerinin "Dede Korkut Hikâyeleri'nde geçen değerler" fenomeniyle ilgili algıları ve deneyimleri ele alınmıştır. Okul ortamında bu değerlere yükledikleri anlam incelenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2014-2015 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde, Gaziantep ili Nizip ilçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmi liselerde görev yapmakta olan 47 okul müdürü ve öğretmenden oluşmaktadır. Katılımlar tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırma çerçevesinde "Amaçlı Örneklem" yöntemlerinden "Ölçüt Örneklem" yöntemi kullanılmıştır. "Nitel araştırmalar genellikle "amaçlı" bir şekilde seçilmiş küçük örneklemle hatta bazen tek bir örneklemle (N=1) bile detaylı bir şekilde yapılabilir." Ölçüt örneklemin mantığı ise kalite güvence çalışmalarında olağan bir strateji olan daha önceden belirlenmiş bazı önem ölçütlerini karşılayan tüm durumların çalışılması ve gözden geçirilmesi" yöntemidir. Ölçüt örneklemden asıl önemli olan husus seçilecek olan durumların bilgi vermeleri açısından oldukça zengin olmasıdır. Çünkü bu durum program veya sistem iyileştirmeleri ve eksikliklerinin tespiti açısından birer fırsat niteliğindedirler (Patton, 2014, s. 230, 238). Verilerin çeşitliliği ve güvenilirliği açısından

okulların farklı yapıda ve katılımcıların ise maksimum seviyede bir farklılığa sahip olmaları gerektiği konusu hassasiyetle üzerinde durulan detaylardan biri olmuştur.

Tablo 2: Araştırma Kapsamına Alınan Okul ve Katılımcılara Ait Bilgiler

Sıra No	Okul Adı	f
1	Sosyal Bilimler Lisesi- Fen Lisesi	2
2	Meslek Lisesi	2
3	Anadolu Lisesi	6
Cinsiyet		
	Erkek	23
	Kadın	24
Görevi	Okul Müdürü	10
	Öğretmen	37
Çalıştığı Okuldaki Kıdemi	1-5 Yıl	37
	6-10 Yıl	7
	11-15 Yıl	3
	20-30 Yıl	17
	31-40 Yıl	17
	41-50 Yıl	10
	51-60 Yıl	3
Medeni Durum	Evli	35
	Bekar	12

Tablo 2’de katılımcılara ait okul, cinsiyet, çalıştığı okuldaki kıdem ve medeni durumlarına yönelik bilgileri görülmektedir. Buna göre toplam 10 liseden 10 erkek okul müdürü, 13 erkek ve 24 kadın öğretmenle görüşme yapılmıştır. Bu katılımcıların büyük bir kısmı evli ve yine çoğunluğu çalıştığı okulda 1-5 yıl arası bir kıdeme sahiptir.

Veri Toplama Aracı ve Süreci

Veriler, “yarı yapılandırılmış görüşme formu¹” aracılığı ile toplanmıştır. Araştırmacılar tarafından geliştirilen, uzman görüşleriyle şekillendirilen veri toplama aracına çeşitli aşamalardan sonra son hali verilmiştir. Öncelikle ilgili araştırma konusu gereği “doküman incelemesi” yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde temel kaynak “Dede Korkut Kitabı” olmuştur. Dede Korkut Hikâyeleriyle ilgili yapılan akademik çalışmalar da (ilgili alanyazın taraması) bu araştırmaya doküman desteği sağlamışlardır. Antropoloji disiplini alanında “materyal kültürü” olarak tanımlanan kayıtlar, dokümanlar, eser ve arşivler zengin bir veri kaynağı oluşturmaktadır. Arşiv stratejileri ve teknikleri nitel araştırma ve değerlendirmelerinin repertuar alanlarını oluşturabilmektedir (Patton, 2014, s.293). Böylece, kavramsal çerçeveyi oluşturmak ve daha nitelikli sorular hazırlamak amacıyla kapsamlı bir alanyazın taraması yapılmış olup aynı zamanda araştırmaya kaynaklık eden Dede Korkut Hikâyeleri de (Ergin, 2007) bu bağlamda temel kaynak sayılmak üzere derinlemesine bir incelemeye tabi tutulmuştur. Dede Korkut Kitabı’nda yer

¹Bu araştırmanın verileri 2020 yılından önce toplandığı için “etik kurul onay belgesi”ne yer verilmemiştir.

alan hikâyeler tek tek okunarak derinlemesine yapılan tetkikle “incelenecek değerler ve konular” belirlenmiştir. Bu değerler doğrultusunda amaca bağlı olarak araştırma soruları ve araştırma soruları çerçevesinde görüşme soruları hazırlanmıştır. Görüşme formu çerçevesinde oluşturulan soruların genel başlıklar (her başlık bir değer şeklinde) şeklinde hazırlanmasına ayrıca dikkat edilmiştir. Veri toplama aracı olarak hazırlanan görüşme formu iki ana kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda araştırmaya katılan katılımcıların kişisel özellikleri ile ilgili maddeler yer almıştır. Görüşme formunun ikinci kısmı ise 10 tane açık uçlu soru ve bu soruları daha da netleştirmek ve detaylandırmak amacıyla eklenmiş 10 sondadan oluşmaktadır. Görüşme formunun genel çerçevesi belirlendikten sonra pilot uygulamalar (1 okul müdürü, 2 öğretmen) yapılmıştır ve nihayetinde bu uygulamalar neticesinde bazı soruların içerik ve biçimlerinde değişiklikler yapılmıştır. Hazırlanan taslak görüşme formu, (Bir Prof. Dr., bir Doç. Dr., bir Yrd. Doç. Dr. ünvanlı) Eğitim Yönetimi ve Türkçe Eğitimi alanlarında uzmanların görüşüne sunularak görüşme formunun kapsam geçerliliği gözden geçirilmiş ve bu doğrultuda tavsiyeler alınmıştır. Alınan bu direktifler sonrasında görüşme formuyla ilgili bazı düzenlemeler yapılarak görüşme formlarının son hali elde edilmiş ve veriler yüz yüze bireysel görüşme tekniğiyle toplanmıştır.

Görüşme esnasında dikkat edilmesi gereken kriterler ve görüşme formunun geçerlik ve güvenilirlik hususundaki özellikler açısından ilgili alanyazın taraması yapılmış olup bu bağlamda Maxwell (1992), ve Silverman (2015) gibi alanyazında etkin olan bilim insanlarının bu konudaki kriterlerine sadık kalınmıştır. Bu kriterler, katılımcılardan alınan cevapların amacından sapmaması, yanıtların soru köklerinden daha uzun olması ve detaylı olması, cevapların zengin bir içeriğe sahip olması ve katılımcıların fikirlerine müdahale edilmemesi, olarak belirtilebilir. Asıl uygulamaya dâhil olan 47 katılımcıdan oluşan çalışma grubundan farklı olarak veri toplama aracının geçerlik ve güvenilirlik çalışması için 3 katılımcı pilot görüşmelerde yer almış olup bu sayede görüşme formunun son şeklinin alınması sağlanmıştır. Araştırma kapsamında yaklaşık olarak 38 saat yüz yüze görüşme yapılarak yaklaşık 100 sayfalık bir veri elde edilmiştir. Böylece veri toplama süreci tamamlanmıştır.

Veri Analizi

Elde edilen verilerin analizinde nitel veri analizi yöntemlerinden “içerik analizi” yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi yöntemindeki temel amaç; katılımcılardan alınan görüşler çerçevesinde birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar etrafında bir araya getirerek bu verilerin okuyucular tarafından daha rahat anlaşılıp yorumlanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Birinci adımda Yıldırım ve Şimşek’in de belirttiği gibi kod-kategori-tema üçlüsü çerçevesinde bir analiz yapılmıştır. Böylece tündengelim yöntemi kullanılarak araştırma soruları doğrultusunda 9 tema adı belirlenmiştir.

İkinci adımda Yıldırım ve Şimşek (2013)’in belirttiği kriterler doğrultusunda elde edilen verilerden çıkarılan kavramlara göre kodlamalar yapılmış, katılımcı görüşlerinden elde edilen ham veri metinlerinden elde edilen kodlar ortak özellikleri doğrultusunda kategorize edilerek kategorilere ayrılmıştır. Kod ve kategorilerin belirlenmesinde ilgili alanyazın çerçevesi ve araştırmacıların uzmanlık bilgisi etkili olmuştur. Bulgular kısmının yazım sürecinde kod ve temaların belirlenmesinde belirli periyotlarda bir uzman görüşüne başvurularak bu doğrultuda gerekli düzeltmeler yapılmış ve direktifler alınmıştır. Kod ve kategoriler belirlendikten sonra ilgili temanın çatısı altında değerlendirilmiş ve raporlaştırılmıştır. Yapılan bu çalışmanın güvenilirlik çalışması adına katılımcılardan elde

edilen veriler, Eğitim Yönetimi alanında bir araştırma görevlisi ve bir Dr. tarafından incelenip görüş birliği ve görüş ayrılığı olarak maddelere ayrılmıştır.

Elde edilen verilerin inandırıcılığını artırmak, görüşme sürecinde algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül biçimde ortaya konmasını sağlamak, bilinmeyen ortaya koyma, tanımlama ve birtakım sonuçlara ulaşma çabası gösterme içerisinde olma, doğal olarak yapılması gereken bu araştırmayla tüm gerçekliğiyle ortaya konularak benzer çalışmalar yürütecek olan araştırmacılara daha fazla yol gösterileceği ve kaynaklık edileceği hususu (Yıldırım, 2010) dikkate alınmıştır. Çalışmanın güvenilirliği için Miles ve Huberman'ın (1994) belirtmiş oldukları formül kullanılmıştır. Geçerlik ve güvenilirlik sonuçları adına %70 kritik düzey olarak belirlenmiştir. P (Uzlaşma Yüzdesi) = $[\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}] \times 100$ formülü kullanılmış olup sonuç olarak $P = \%87$ oranında bir değer bulunmuştur ve araştırmanın güvenilir olduğu kabul edilmiştir. Çalışmada katılımcılardan (lise okul müdürleri ve öğretmenler) alınan görüşlerden *bire bir alıntılar yapılarak* araştırmanın geçerlik ve güvenilirlik süreci desteklenmeye çalışılmıştır.

Araştırmacıların Pozisyonu

Araştırmacılarından biri Türk Dili ve Edebiyatı mezunu olup bu alanda öğretmenlik yapmaktadır. Dolayısıyla okul tecrübesi olan bu araştırmacı araştırmada katılımcı gözlemci pozisyonundadır. Diğer araştırmacı ise eğitim yönetimi alanında doktorasını tamamlamış ve çeşitli okullarda sınıf öğretmenliği yapmış ve halen üniversitede okul yöneticileri ve öğretmenlerin bulunduğu programda lisansüstü düzeyde derslere girmektedir. Bu anlamda bu araştırmanın yürütülmesinde araştırmacıların uzmanlık gücünden söz edilebilir.

Bulgular

Araştırma bulguları 9 tema olarak belirlenmiştir. Bulgular tema başlıkları altında ve ayrı ayrı verilmiştir. Her temanın kod ve kategorileri ilgili tema başlığı altında belirtilmiştir.

Tema 1: Okulda Cesaret Yetisi

Tema 1 incelendiğinde; katılımcıların, Dede Korkut Kitabı'nda görülen Boğaç Han, Kan Turalı gibi kahramanların cesaret yetilerine yönelik düşüncelerinin günümüz okullarına uyarlanarak eğitimdeki yerine yönelik algıları, *Cesaret, Mücadeleci olmak, Rehberlik, Tecrübe, Olumsuzluk, Ergen Benmerkezciliği, Hassasiyet, Ailelerin Durumu, Çözüm, Kaba Davranışlar* kategorileri şeklinde sınıflandırılmıştır.

Tablo 4: Okulda Cesaret Yetisi

TEMA	Kategoriler	Kodlar	Öğretmen	Müdür
CESARET	Cesaret	Öğrencilerin disipline olması için	2	1
		İdareci olmak cesaret gerektiren bir iş		1
		Kişilikle ilgili, olumlu ya da olumsuz yönde risk alınmalı	1	
		Eğitimin daha da ilerlemesi için kullanılmalı		1
		Oyunlarda ve karşı cinse yönelik (öğrenci için)	1	1
		Erksal pozisyon	2	1
		Herkesin görüşünü açıkça paylaşabildiği ortamlar yaratılmalı	3	3
	Sabır, fedakârlık	1	1	

	<i>Mücadeleci olmak</i>	Zorluklar karşısında yılmadan hedef belirleme	2	1
	<i>Rehberlik</i>	Kavgacı tiplerin sportif faaliyetlere yönlendirilmesi	1	1
		Güç ve cesaret eğitime harcanmalı	6	1
		İnsanları motive etmek için kullanılmalı	2	
		Öğrencilerin girişimcilik ve liderlik özelliklerini geliştirmek için kullanılmalı	4	
	<i>Tecrübe</i>	Liderlik pozisyonu olan veya en yaşlı kişinin tecrübesi		2
	<i>Olumsuzluk</i>	Kişisel menfaatler, güçlü olanın zayıfı ezmesi, haksızlıklara göz yumma	1	
		Kendini ispatlama imkânı verilmemekte	2	
	<i>Ergen Benmerkezciliği</i>	Ergenlik dönemi, kişileri davranışlarında kontrolsüzlüğe sürükleyebilir	4	
		Kendini ispatlama, ön plana çıkarma gayreti	2	
	<i>Hassasiyet</i>	Vicdan gözetilerek kullanılmalıdır	2	
	<i>Ailelerin Durumu</i>	Eğitim seviyesi düşük olan öğrenciler daha çok sivrilmektedir	1	
	<i>Çözüm</i>	Karmaşık durumların çözümünde kullanılmalıdır	3	1
	<i>Kaba Davranışlar</i>	Kavga, bağırma, kibir ve gurur şeklinde şiddet içerikli kullanılmaktadır	6	

Bu temada katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan bir kısmı şu şekildedir:

“Eğitimimizin daha da ileri seviyeye çıkarılması için idareci ve öğretmenlerin içinden lider kişilikle öne çıkıp çalışmalar yapmalı.” (Y1) “Cesareti farklı algılıyorum. Kavga, kavgacı olarak değil. Okulumuzun görüş takımı var. Rehberliklerini yapabilecek güveni veriyoruz. Kişileri, cesaret konusunda sportif faaliyetlere yönlendiriyoruz. Telkinlerle yönlendirmelerde bulunuyoruz.” (Y8) “İdareciler, öğretmenler, öğrenciler cesaret yetilerini bazen yanlış yönde kullanabilmektedirler. Güçlünün zayıfı ezdiği bir dönemde yaşıyoruz. Yapılan baskılara, haksızlıklara bu anlamda göz yumabiliyoruz kendi menfaatimiz için.” (Ö3) “Rütbeye göre cesaret kullanılıyor. Eğitim hayatını etkiler çünkü rütbenin yaptıramayacağı iş yok.” (Ö14) “Cesaret yetisini yeri geldiğinde personeli motive etmek amaçlı yeri geldiğinde bu gücü iş akışını hızlandırmak için kullanıyorlar. Cesaretle verilen işler bazen daha iyi sonuç verirken bazen de korku ile beraber olumsuz sonuç doğuruyor.” (Ö20)

Tema 2: Okulda “Sosyal Dayanışma ve Birliktelik” Değerleri

Tema 2 incelendiğinde; katılımcıların, Dede Korkut Kitabı’nın ihtiva ettiği sosyal dayanışma ve birliktelik değer yargılarına ilişkin düşüncelerinin günümüz okullarındaki yerine yönelik algıları, *Süreç ve Eşgüdüm*, *Şeffaflık*, *olumsuzluk*, *Farkındalık Oluşturma*, *Hassasiyet* kategorileri şeklinde sınıflandırılmıştır.

Tablo 5: Okulda “Sosyal Dayanışma ve Birliktelik” Değerleri

TEMA	Kategoriler	Kodlar	Öğretmen	Müdür
SOSYAL	<i>Süreç ve Eşgüdüm</i>	İhtiyaç sahibi öğrencilerin tespitine gösterilen ilgi	8	2
		İhtiyaç sahibi kişilere yardım etme sürecinde idare-öğretmen-öğrenci-veli dörtlüsü	9	4

		İdareci ve öğretmenlerin dayanışması	2	1
	<i>Şeffaflık</i>	Yapılan yardımların ihtiyaç sahibine ulaştığından emin olmak gerek	3	
	<i>Olumsuzluk</i>	Yok denecek kadar az var	4	
	<i>Rehberlik</i>	Kavgacı tiplerin sportif faaliyetlere yönlendirilmesi	1	1
		Güç ve cesaret eğitime harcanmalı	6	1
		İnsanları motive etmek için kullanılmalı	2	
		Öğrencilerin girişimcilik ve liderlik özelliklerini geliştirmek için kullanılmalı	4	
	<i>Tecrübe</i>	Liderlik pozisyonu olan veya en yaşlı kişinin tecrübesi		2
	<i>Olumsuzluk</i>	Kişisel menfaatler, güçlü olanın zayıfı ezmesi, haksızlıklara göz yumma	1	
		Kendini ispatlama imkânı verilmemekte	2	
	<i>Farkındalık Oluşturma</i>	İhtiyaç sahiplerine dikkati çekmek için kermes, vb. etkinlikler düzenlemek	9	4
		Her sınıfın bir yetim kardeşi vardır; para desteği	3	2
		Öğrencilere kitap ve sınavlara hazırlık testler dağıtmak	1	
		Ev ziyaretleri	2	
		Okul rehberlik servisi görsel materyal destekli seminerler düzenlemeli	3	
		Öğrencilerde toplumsal duyarlılığı artıracak aktiviteler düzenlemek	1	1
	<i>Hassasiyet</i>	Empati kurup kişilerin onurunu kırmadan yardım etmek	4	
		Yeni atanmış olan öğretmen arkadaşlara yardım etmek	1	
		İnsan ilişkilerini güçlendirir, samimi ve huzurlu bir ortamın oluşması sağlanır	2	1

Bu temada katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan bir kısmı şu şekildedir:

“Öğrencilerimizin topluma karşı duyarlılığını arttırmak için öğrenci merkezli aktiviteler yıl boyunca yapılmaktadır.” (Ö32) “Sosyal yardımlaşma kulübü çerçevesinde yardıma ihtiyaç duyan öğrencilere kendi imkânlarımız doğrultusunda ulaşmaya çalışıyoruz.” (Ö35) “Dayanışma yok denecek kadar azdır. Dayanışmanın içine öğrenci dahil edilerek diğer öğrenciler tanınmalıdır.” (Ö2) “Diğer öğretmenlerle oluşturulan sosyal yardımlaşma kulübümüz var bizim. Gerek öğrencilerin ihtiyaçlarında gerekse öğretmen arkadaşlarımızın özel günlerinde (düğün, doğum, vs.) oraya gerekli yardımı yapıp dayanışma ruhunu diri tutmaya çalışıyoruz.” (Ö21) “İdareci ve öğretmenlerimiz, öğrencilerimizin empati kurarak birbirlerini daha iyi anlayıp her anlamda desteklemelerini sağlarlar. Yardımlaşmanın daha iyi anlaşılabilmesi için video, slayt ve rehberlik servisinin bu konuyla ilgili seminerlerinden faydalanılır. Ayrıca yardımlaşmanın sadece insan arasında değil hayvanlar için yapılması da vurgulanmalıdır.” (Ö22) “Okuma saatleri yapıp kitaplarını bitirmeyenlerin bitirenlerle takas yapmasını sağlıyorum. Kendime ait kitaplardan fotokopi çekip soru dağıtıyorum. Alım gücü olmayan çocuklar da bu yayınlardan faydalanıyorlar.” (Ö25)

Tema 3: Okulda “Cömertlik, Yardımseverlik ve Misafirperverlik” Ortamı

Tema 3 incelendiğinde; katılımcıların, Dede Korkut Kitabı'nın ihtiva ettiği cömertlik, yardımseverlik ve misafirperverlik ortamlarına yönelik düşüncelerinin günümüz okullarındaki yerine yönelik algıları, *Olumlu Bakış, Güdüleme, Tabunun Olmaması, Olumsuz Bakış, Kulüpler, Kişisel Durum* kategorileri şeklinde sınıflandırılmıştır.

Tablo 6: Okulda “Cömertlik, Yardımseverlik ve Misafirperverlik” Ortamı

TEMA	Kategoriler	Kodlar	Öğretmen	Müdür
CÖMERTLİK, YARDIMSEVERLİK VE MISAFİRPERVERLİK	Olumlu Bakış	Merkezde birey ve bireyin ihtiyaçları	4	6
		Her veli güler yüzle karşılanır ve ikramı ihmal edilmez	2	2
		Örgüt personeli ve diğer ilgili kişilerle gezi, yemek, sportif etkinlikler organize edilmektedir	11	3
		Desteklemek, her anlamda örnek olmaya çalışmak	8	1
		İletişim hep canlı tutulur	6	
		Her zaman cömertiz çünkü kalabalık halinde yemek yemeyi severiz	1	
		Her türlü olumsuz tavra karşı yine de dostça davranırım		1
	Güdüleme	Misafirperverlik	1	1
		Öğrencilerin zihinlerinde bu değerlerin canlı kalması için kompozisyon yazdırma	1	
	Tabunun olmaması	Sıcak bir ortam	2	1
		Herkese hak ettiği şekilde mantıksal tutumlar	3	
	Olumsuz Bakış	Birlikteliğin olduğu pek söylenemez	3	
		İdareciler bu konuda özverili davranmıyorlar	1	
	Kulüpler	Okul kulüpleri bu anlamda aktif olarak kullanılmalı	1	
	Kişisel Durum	Yardımlarımı gizli yaparım	1	

Bu temada katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan bir kısmı şu şekildedir:

“Her veli ile uygun ortamda ikramı ihmal etmeden görüşmelerimi yaparım.” (Y5)
 “Devlet dairelerinin soğuk yüzü okulumuzda yok. Kim olursa olsun gelen herkese güler yüz gösterilir. Ona ikramda bulunulur. (Y6) “Veli toplantılarında velilerimize ikramda bulunuyoruz. Şiir dinletisine gelecek olan milli eğitim müdürü, şube müdürü ve velilerimize gerekli ikramları yapıyoruz. Eğitim ve öğretim yılı başladığında okula gelen velilerimiz de öğrencilere ve öğretmenlere gerekli ikramlarda bulunmuşlardır.” (Ö22)
 “Pansiyonda kalan öğrencilerimiz için diğer öğrencilerimiz ve öğretmenlerimiz etkinlikler yapmakta.” (Ö32) “Sınıf ortamını bir aile kültürü olarak algılamalarını ve bu değerleri kazanmalarını sağlıyoruz.” (Ö33) “Cömertlik her zaman yaptığımız şeylerdir. Nedeni de kalabalık yemek yemeyi seven bir topluluğuz.” (Ö37)

Tema 4: Okulda “Örgütsel Dedikodu ve Örgütsel Sinizm”

Tema 4 incelendiğinde; katılımcıların, Dede Korkut Kitabı'nda anlatılan Oğuzların yaşamından hareketle örgütsel dedikodu ve örgütsel sinizme ilişkin düşüncelerinin günümüz okullarındaki yerine yönelik algıları, *Kişisel Durum, Adalet, Müeyyide Uygulama, Tinsel, Çözüm, Telkin, Şeffaflık ve Netlik* kategorileri şeklinde sınıflandırılmıştır.

Tablo 7: Okulda “Örgütsel Dedikodu ve Örgütsel Sinizm”

TEMA	Kategoriler	Kodlar	Öğretmen	Müdür
ÖRGÜTSEL DEDİKODU VE ÖRGÜTSEL SİNİZM	<i>Kişisel Durum</i>	Kötü bir durum		1
	<i>Adalet</i>	Kurallara uymayanlara gerekli yaptırımlar uygulanmalı	2	2
		Sonuna kadar takip etme	3	2
		Adil davranmaya özen gösteririm	1	
	<i>Müeyyide Uygulama</i>	Yaptırım uygulama	2	1
		Tüm iletişim ve ilişki kanallarını kapatıp ilgili kişiden uzaklaşmak	6	
	<i>Tinsel</i>	Yapılan kötü davranışların dinen uygun olmadığı söylenmekte	4	
		Çıkan herhangi bir kargaşada tarafları dinler ve bir uzlaşma yolu ararım	2	6
	<i>Çözüm</i>	Basit bir olay ise kendim ilgilenirim beni aşarsa idareye veya okul rehberlik servisini olaydan haberdar ederim	2	
	<i>Telkin</i>	Öneri, uyarı, örnek olay, en son ceza	6	2
		Hoşgörülü davranıp uygun dille konuşmak ve kişileri kazanmak gerek	8	3
	<i>Şeffaflık ve Netlik</i>	Sonucu ne olursa olsun doğru konuşmaktan taviz verilmemelidir	1	1

Bu temada katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan bir kısmı şu şekildedir:

“Tarafları dinler, bu tür olumsuz durumları zarar vermeden bitirmeye, sulh etmeye çalışırım.” (Y5) “Kişiye ve niyete göre değişir. Yetişkinlerin böyle bir duruma düşmesini asla istemeyiz. İyi niyetle durumu çözüme kavuşturmaya çalışırız.” (Y6) “Konuşmayı seçerim. İletişim en önemli unsurdur. Haklı yanlarımı bastırır, haksız yanlarımı sustururum.” (Ö14) “Öncelikle kişinin davranışının yanlış olduğunu kibar bir şekilde anlatmaya çalışırız. Hala bu davranışlarda devam ederse kişi ile daha az iletişim kurmaya başlarız.” (Ö20) “Örnek olaylardan yola çıkarak doğrudan o kişiye atf yapmadan hatasını anlamasına çaba gösteriyorum.” (Ö25) “Okulumuzda suç teşkil eden olaylarda yaptırım uygulanmaktadır. Disiplin kurulu ve rehberlik servisi ilgilenmektedir.” (Ö31) “Yıkmak kolay, yapmak zordur. Bu tip durumla karşılaştığımızda karşımızdaki kişiyi kaybetmeden hatasını anlatmaya çalışarak olayın bitmesine yardımcı oluyoruz.” (Ö32) “Bunların büyük günahlardan olduğunu ve toplumun düzenini bozduğunu anlatıyorum.” (Ö33) “Asla tahammül etmem. Bunların toplumsal ahlakî değerlere zarar verdiğini söyler daha ahlaklı olmalarını isterim.” (Ö36)

Tema 5: Okulda “Sevgi ve Saygı” Değerleri

Tema 5 incelendiğinde; katılımcıların, sevgi ve saygı değer yargılarının ön plana çıktığı Dede Korkut Kitabı'ndan hareketle bu konuya ilişkin gözlem ve düşüncelerinin günümüz okullarındaki yerine yönelik algıları, *Duyarlılık, Adalet ve Eşitlik, Disiplin, Olumsuzluk, Pedagojik Güdülenme* kategorilerine ayrılmıştır.

Tablo 8: Okulda “Sevgi ve Saygı” Değerleri

TEMA	Kategoriler	Kodlar	Öğretmen	Müdür
SEVGİ VE SAYGI	Duyarlılık	Öğretmene saygı en önde	1	1
		Merkezde öğrenci	3	4
		Nezaketi elden bırakmama	3	1
		Olumlu davranışlar onore edilir		1
		Güler yüzlülüğü, selamı ve yardımı esirgememek	4	1
		Derslerin bir kısmını değerler konusunun anlatımına ayırmak	2	1
		Millet olarak birbirimize sevgi ve saygıyla yaklaşmayı iyi biliyoruz	3	
		Huzurlu bir ortam için iyi niyet çok önemli	1	
	Adalet ve Eşitlik	Herkese eşit mesafede bulunmak ve adaletli davranmak	1	1
		Hata yapan kişilerin hatalarını anlayıp dürüst davranmaları tavrımı olumlu yönde değiştirir	1	1
	Disiplin	Saygı ve sevgiyle davranıldığı vakit disiplinin sağlanması kolaylaşır		1
	Olumsuzluk	Sevgi ve saygı yüzeyseldir	2	
	Pedagojik Gündülenme	İnsanlara içten ve samimi davranma	7	3
		Her an, her yerde sevgi ve saygıya dayalı güzel söz ve kıssalar	2	4

Bu temada katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan bir kısmı şu şekildedir:

“İçten ve samimi davranmaya, pozitif eğitime, sıkmadan disipline çalışıyoruz.” (Y4)
 “Bu değer yargılar “ağaç yaşken eğilir” misali çocuklukta benimsenir. Kendime nasıl davranılmasını istiyorsam ben de karşımdakine öyle davranırım.” (Y6)
 “İdare ve öğretmenler olarak örnek olmaya çalışırız. Kişilerin birbirlerine karşı sevgi ve saygıyla davranmaları ders içinde veya dışında telkinlerde bulunuyoruz. Bu ortamın gelişmesi için yemek etkinlikleri düzenliyoruz.” (Y8)
 “Öğretmene saygıyı en öne koyarız.” (Y10)
 “Öncelikle kendim öğrencilere ve diğer personellere karşı elimden geldiğince sevgi ve saygı dolu olmaya çalışıp model olmayı tercih ederim. Ardından da güzel bir davranış sergileyen öğrenciyi sınıf ortamında överek bu davranışa diğer çocukları da özendirmeye çalışırım. Sebebine gelince; sevgi saygı ortamında yetişmeyen bir çocuk, eğitimden, öğretmenlerden, ailesinden ve hatta kendinden bile nefret eder. Bu nedenle öğretimden önce bir öğretmenin asli görevi çocuklara sevgi, saygı ortamını aşılmasıdır.” (Ö21)
 “Saygı, aile başta olmak üzere bütün müesseseleri bir arada tutan saygıdır. Önce kendim saygılı davranıyorum.” (Ö25)

Tema 6: Okulda Uç Noktalarda Yaşanabilecek “Kin, Hasetlik ve Nefret Duyguları” Barındıran İnsan Tiplerleri

Tema 6 incelendiğinde; katılımcıların, Yalancı Oğlu Yaltacuk misali menfaatleri uğruna insan canına kastedecek kadar uç noktalarda kin, hasetlik ve nefret duyguları barındıran insan tiplerine ilişkin gözlem ve düşüncelerinin günümüz okullarındaki yerine yönelik algıları, *İdare ve Öğretmenin Yapabileceği, Açıklık, Olumsuzluk, Olumluluk, Kişisel Durum, Dil, Eşgüdüm* kategorileri şeklinde sınıflandırılmıştır.

Tablo 9: Okulda “Kin, Hasetlik ve Nefret Duyguları” Barındıran İnsan Tiplerleri

TEMA	Kategoriler	Kodlar	Öğretmen	Müdür
KİN, HASETLİK VE NEFRET DUYGULARI” BARINDIRAN İNSAN TIPLERLERİ	İdare ve Öğretmenin Yapabileceği	Olayı açıklığa kavuşturmak ve daha doğru kararlar vermek için uğraşmak	6	2
		Asla ön yargılı yaklaşmayıp tüm tarafları dinlemek	5	1
		Art niyetli insanların düzelmesi için çaba sarf etmek	4	1
		Elimi taşın altına koymam, emniyeti haberdar eder işime bakarım	4	1
	Açıklık	Hiç böyle bir olay yaşanmadı	4	1
	Olumsuzluk	Kötü davranmaya devam eden kişileri dışlamak, mesafe koymak	7	2
		Zarar verici davranış sergileyen kimselerin ceza alması için sonuna kadar çabalamak	2	6
	Olumluluk	Kötü düşüncelere sahip insanları iyi olana sevk etmek için çabalamak	4	5
		Önce nasihat sonra sabır sonra tekrar nasihat	5	1
		Olayın büyümesini durdurmak için çabalamak	2	3
	Kişisel Durum	Yalan söyleyenin önce niyetine sonra kişiliğine bakmak	1	2
	Dil	Kibar bir üslup ile rahatsızlık dile getirilmeli	4	
	Eşgüdüm	Öğretmen, idare veya rehberlik servisiyle ortak karar ve çözüme varmak	6	1

Bu temada katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan bir kısmı şu şekildedir:

“Önce nasihat, sonra sabır, tekrar nasihat; en sonunda gereği yapılmalı.” (Y4) “Böyle olaylar yaşanmadı hiç. Eğer yaşansaydı zaten bende panik atak var; beni ilgilendiren ya da beni aşan bir durum ise kesinlikle olaya müdahil olmam.” (Ö3) Açıkçası bunu düşünmek bile istemiyorum. Bu tarz olaylarda öğrencilerin içine dalmışlığım vardır, kendimi kontrol etmekte zorlandığım olaylar arasında yer alıyor bunlar. Çünkü insanlar arasında kin, nefret, haset tohumlarının filizlenmesi dehşet derecede üzer beni, tahammül edemem buna. Muhtemelen önce öğrencileri yatıştırmaya, sükûneti sağlamaya çalışırdım, psikolojik yardım almaları için gerekli ortamı oluşturdum.” (Ö21) “Öğrencilerin iftira etmemeleri ve dedikodu yapmamaları konularında rehberlik servisi gerekli çalışmalarını yapar ve Din Kültürü Öğretmeninden de bu konularda konuşma yapması istenir.” (Ö22) “Yalanı ve iftirayı hiçbir bahanesi ve telafisi olmayan bir hastalık olarak niteliyorum. Bu konular taviz verilmeyip alttan alınamayacak konulardır. Bu nedenle yaşanan olayın açıklığa kavuşması için elimden geleni yaparım.” (Ö24) “Kin, nefret ve kıskançlık duygularının verdiği zararlar ilgili ders işlerken hep gönderme yapıyorum. “Empati” üzerinde çokça durduğum bir konu ve bu duygularla sadece empati kurularak baş edilebilir.” (Ö25)

Tema 7: Okulda “Estetik” Anlayışı (Kılık, Kıyafet, Özenli Dil Kullanımı, Okulun Görüntüsü Gibi)

Tema 7 incelendiğinde; katılımcıların, “Altın Başlı Otağ, Omuzu Kuşlu Cübbe” örneklerindeki gibi oğuzların dil, giyim, mimari tarz, vs. estetik anlayışını gösteren unsurlardan yola çıkarak günümüz okullarındaki estetik değer anlayışına ait gözlem ve

düşüncelerine yönelik algıları, *Düzensizlik Giderilmeli*, *İç Bakış*, *Psikolojik Durum*, *Maddi İmkânlar*, *Bilinçlendirme Konuşmaları Yapmak*, *Uzman Farkındalığı*, *Olumsuzluk* kategorileri şeklinde sınıflandırılmıştır.

Tablo 10: Okulda “Estetik” Anlayışı (Kılık, Kıyafet, Özenli Dil Kullanımı, Okulun Görüntüsü Gibi)

TEMA	Kategoriler	Kodlar	Öğretmen	Müdür
ESTETİK	<i>Düzensizlik Giderilmeli</i>	Maddi imkânları zayıf olan okullarda ortak kıyafet uygulaması yapmak	2	4
		Serbest kıyafet uygulaması olmalı	2	1
		Kılık-kıyafet yönetmeliği uygulamak	9	3
		Bakanlıktan ödenek istemek		1
		Düzensizliği pozitif uyarılarla düzeltmek	7	2
	<i>İç Bakış</i>	İç güzellik estetik görünüm adına daha önemli	1	
	<i>Psikolojik Durum</i>	Kişi öncelikle kendini düzeltmeli ve örnek olmalı	12	2
		Erkeklerle beyefendilik kızlara hanımefendilik yakışır	1	1
		Kişileri rencide etmemek ve nezaket kurallarına riayet ederek uyarmak	6	3
	<i>Maddi İmkânlar</i>	Estetik görünümü sağlarken maddi imkânları göz önünde bulundurmak		2
		Kurallara uyanlar ödüllendirilir	1	
	<i>Bilinçlendirme Konuşmaları Yapmak</i>	Söz, davranış, kıyafet güzelliği için okulda seminer düzenlemek		2
		Kötü davranış ve görünüşü etik kurallar çerçevesinde sonlandıran konuşmalar yapmak	5	2
	<i>Uzman Farkındalığı</i>	Tarihte yer edinmiş erdem sahibi kişiler ve kıssalardan örnekler vermek	1	
<i>Olumsuzluk</i>	Erdem ve hünerin geçerli olmadığı, siyasetin hüküm sürdüğü bir düzen	1		

Bu temada katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan bir kısmı şu şekildedir:

“Rencide etmeden kontrol edilir. Tatlı dille hatırlatılarak kıyafet ve davranışlar pozitif uyarılarla düzeltilmeye çalışılır.” (Y4) “Her zaman kız öğrencilere hanımefendilik, erkeklerle beyefendilik yakışır diye uyarılarda bulunup kötü söz ve davranışları etik kurallara bağlamaya çalışırız.” (Y5) “Öncelikle öğrenciler her şeyin en iyisine layıktır mantığından hareketle okula ait okulun belirlediği kurallar çerçevesinde öğrencilere kılık-kıyafet ve dil kullanımı hakkında nasihatler verilir. Sokak diliyle konuşulamayacağı söylenir.” (Y7) “Okul ve sınıf ortamını ve öğretmenler odasını daima düzenli ve temiz görmek isterim. Temizlik konusunda düzen, elbise konusunda temizliğe ve güzelliğe önem veririm.” (Ö8) “Öğrenciler öğretmenlerle, idarecilerle konuşurken hitap şekline dikkat etmeleri konusunda uyarılır. Ayrıca öğrencilerin diğer arkadaşlarıyla konuşurken lakap takmadan konuşmaları istenir.” (Ö22) “Aslan yattığı yerden belli olur.” mantığıyla özelden genele bir temizlik politikası uygulanarak sınıf ve okul temizliği konusunda nöbet çizelgesi düzenleyerek estetik bir ortam sağlamaya çalışırdım.” (Ö24) “Eğitim-öğretimi tam anlamıyla yaşatmak için bu konularda okula ilk gününden son gününe kadar gereken hassasiyeti gösteriyoruz.” (Ö32) “Ye kürküm ye” kavramından yola çıkarak insanların buldukları ortamda uygun, düzgün, temiz ve düzenli giyinmeleri gerekir.” (Ö32) “Kılık-kıyafete önem verilmeli ama yine de iç güzellik daha önemli.” (Ö37)

Tema 8: Okulda Dede Korkut Gibi Bir Temsil Olmalı Mı?

Tema 8 incelendiğinde; katılımcıların, günümüz okullarında Dede Korkut gibi bir temsil olmalı mı sorusuna yönelik algıları, *Olumlu Bakış*, *Rol Model*, *Yararlılık*, *Rehberlik ve Olumsuzluk*, *Olumsuz Bakış* kategorileri şeklinde sınıflandırılmıştır.

Tablo 11: Okulda Dede Korkut Gibi Bir Temsil Olmalı Mı?

TEMA	Kategoriler	Kodlar	Öğretmen	Müdür
DEDE KORKUT GIBİ BİR TEMSİL OLMALI MI?	<i>Olumlu Bakış</i>	Olmalı, kesinlikle olmalı, keşke olsa, olması şüphesiz faydalıdır	22	6
		Keşke olsa ama günümüz dünyasında hayal gibi	1	1
		Olmalı, çünkü hayatın ta kendisi	2	1
		Başarının arkasında gerçek bir liderlik ve ekip ruhu vardır	2	
	<i>Rol Model</i>	Güngörmüş, tecrübeli kişiler oldukları için	12	1
		Hataları azaltmak ve düzeni sağlaması için	2	2
		Gençlere ideal bir kişilik ve rol model olacak bir kişi verilmeli	5	1
		Öğretmen, PDR Uzmanları ya da okul müdürleri bu rolde olmalı	4	1
		Erkekler sınıfta ağır ağabey, kızlar ağır abla, öğretmenler ise danışılan kişiler olmalı		1
	<i>Yararlılık</i>	Böyle kişilerden her alanda istifade etmek gerek	3	1
	<i>Rehberlik ve Olumsuzluk</i>	Sadece zorda kalınan durumlar ve de adalet için	3	1
		İnsanlar doğruyu kendileri bulmalı	4	1
	<i>Olumsuz Bakış</i>	Liderlere çok da gerek yok.	6	1
		Otoriter bir kişilik veya müessese olmamalıdır	1	
		Günümüz gençliği bunu anlayacak kapasiteye sahip değil	3	

Bu temada katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan bir kısmı şu şekildedir:

“Olmalı, çünkü hayatın ta kendisi.” (Y7) “Olması şüphesiz faydalıdır. Olumludur. Okul ve kurumlarda bulunan görevlilerin özellikle de okul müdürlerinin bu konumda olması gerekir.” (Y8) “Günümüzde insanlar birey olarak doğruyu, güzeli bulmalı. Liderlere çok da gerek yok.” (Y10) “Okul bünyesinde bulunan kişilere her anlamda yol gösterebilecek Dede Korkut gibi bir temsil olmalı. Ve bu rolü PDR (Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik) uzmanları üstlenmelidir...” (Ö3) “Geleneksel toplumun kalmadığı 21.yy.da insanların kendi ayakları üzerinde duran, düşünen, karar veren, eğitilmiş ve seçme düşüncesini hür ve tarafsız verebilen bireyler olarak yetiştirilmesi gerekli. Dede Korkut temsili; istişare ya da dayanışma denilen davranışların ferde öğretilmesiyle topluma sağlam davranış karakteri kazandırılabilir. Ama danışma organları, kişiler, eğitimin medenî seviyelerde olamadığı toplumlarda yanlış yönlendirme ya da yönetilmeye kayar, kaydırılır.” (Ö8) “Olmalı. Lider görünümlü, akıl danışılan ve saygı duyulan biri okulu daha olumlu gösterir. Sakin, düzenli, iletişimi yüksek bir ortam sunar.” (Ö20) “Evet, okulumuzda böyle temsilin olmasını isterim. Öğrencinin kişilik gelişimi, ahlak gelişimi, toplumun değer yargısı, sosyalleşme, yardımlaşma, sevgi ve saygı ortamının oluşmasını sağlar. Evet, öğrencileri cesaretlendirerek karşılıklarına çıkan sınavlarda başarılı olmalarına katkı sağlar.” (Ö22) “Karar verme, sonuç bağlama açısından tek bir otoritenin olmasını istemem ancak Dede Korkut gibi uzlaştırıcı bir kimliğe her yerde ihtiyaç olduğu

muhabbâk." (Ö35)

Tema 9: Dede Korkut Hikâyeleri'nin Eğitim Dünyasına ve Bireye Kazandırdıkları

Tema 9 incelendiğinde; katılımcıların, Dede Korkut Kitabı'nın eğitim dünyasına ve bireye kazandırdıkları konusuna ilişkin düşüncelerini gösterir algılar, *Pedagojik Uzmanlık, Etki, İhtiyaç, Rehberlik, Eksiklikler* kategorileri şeklinde sınıflandırılmıştır.

Tablo 12: Dede Korkut Hikâyeleri'nin Eğitim Dünyasına ve Bireye Kazandırdıkları

Tema	Kategoriler	Kodlar	Öğretmen	Müdür
EĞİTİM DÜNYASINA VE BİREYE KAZANDIRDIKLARI	Pedagojik Uzmanlık	Dede Korkut, evrensel niteliklere sahip olup geçmiş ve ötelere uzanan bir yaşam felsefesi sunmakta	5	2
		Merkeze birey yerleştirilmiş olup birey saygındır	3	2
		Eğitici, öğretici ve lider konumundadır	12	2
	Etki	Evrensel niteliklere sahip bireyler yetişir	3	
		Olumlu sonuçlar doğuracaktır	3	
		Geçmiş kültürlerle bağ kurma açısından olumlu	5	1
		Toplumsal, millî, maddi ve manevi değerlerin yaşatılması gerek	4	2
		Türk milletinin birçok özelliğini yansıtması ve kadına verilen değer açısından önemlidir	2	
		İngilizce gibi yabancı dillere çevrilmeli ve sinemaya aktarılmalıdır	1	
	İhtiyaç	Örf-âdet, gelenek-görenek gibi toplumsal değerleri anlamak ve yaşatmak için	3	4
		Hem örgün hem yaygın eğitimde insanların hizmetine sunulmalı	4	1
		Modern çağın ihtiyacı	1	1
	Rehberlik	Her Türk ailesi çocuğuna öğretmeli, okunmalı ve okutulmalıdır	5	
	Eksiklikler	Eser hak ettiği değeri görmemekte ve içeriği de pek bilinmemekte	5	1
		Teori ve pratikte zıtlıklar yaşanmaktadır	1	
		Maalesef bu eser güncellenememekte ve hayata tatbik edilememektedir	5	
Savaş temalı içerikler psikolojik baskı oluşturuyor		1		

Bu temada katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan bir kısmı şu şekildedir:

"Dede Korkut, muhteşem bir dünya. Evrensel bir kimlik. Fakat toplum olarak Dede Korkut'u yeterince tanımıyoruz. Dede Korkut, kendi döneminin çok ötesinde bir yaşam tarzını ve felsefesini içermektedir. Hak, adalet, eşitlik, doğruluk, temizlik, vb. pek çok değer somut örnekleri bu hikâyelerde mevcut. Hepimiz mümkün olduğunca bu eserden istifade etmeliyiz." (Y6) "Aidiyet duygusu, millet olma duygusu, kültür, adab-ı muaşeret, kahramanlık, öğüt alma, öğüt verme, ibret alma... vb." (Y4) "Özellikle de orda işlenen birtakım faziletlerin hem yaygın hem de örgün eğitim alanlarında güncel halleriyle eğitime kazandırılması faydalı olur." (Y8)

Bazı katılımcılar ise *Dede Korkut Hikâyelerinin* faydalı olacağını düşünenlerin aksine bu eserin günümüz gençliğinin anlayışına sunulacak şekilde güncellenemediği, savaş temasının yoğun bir şekilde işlenmesi ve kıskançlık krizlerinin adam öldürtme sonucuna kadar varması ve de eserde anlatılanların pratiğe yani gerçek hayata tatbik edilemediği yönündeki olumsuzlukların da olduğunu ve bu durumların maalesef aşılamadığı yönündeki endişelerini dile getirmişlerdir.

Tartışma ve Sonuç

Her milletin sahip olduğu maddi ve manevi değerler ögesi silsilesine bakıldığı zaman, destanların bu kümenin içinde oldukça ayrıcalıklı bir yere sahip olduğu söylenebilir. Bu bağlamda Abdurrezzak (2015, s.111) makalesinde destanların önemine şu yorumuyla ışık tutmaktadır: "Kültürler için büyük bir öneme sahip destanlar, ait oldukları milletlerin yaşantısı, kültürü ve inançları hakkında ansiklopedik bir niteliğe sahiptirler." Ayrıca destanlar oluştuğu uzun zaman zarfında ait oldukları milletlerin hamuruyla yoğruldukları için, ait oldukları milletlerin sosyo-ekonomik, tinsel (spiritual) - dinsel (religious) yaşantılarını ve ideolojik unsurlar gibi özelliklerini ihtiva etmektedirler. Sahip olunan bu özelliklerden bahsederken, insanoğlunun dünya sahnesine çıkışından beri insanların birbirleriyle sürekli bir rekabet, savaş ve hâkimiyet kurma mücadelesi içinde oldukları görülmektedir. Bu bağlamda yapılan sosyolojik temelli araştırmalar da milletlerin birbirlerinin kültürel kimlik ve folklorik zenginliklerine de müdahalede buldukları sonucunu akla getirmektedir. Bir milleti yok etmenin temel prensibi sahip olduğu tüm maddi ve manevi zenginliklerini yok etmektir, anlayışıyla yola çıkmış olacaktı ki günümüzün Orta Asya ülkelerinden Türkmenistan ve diğer Türkî milletlerin Çarlık Rusya'sı ve Sovyet Rusya'sının asimile etme politikasına maruz kaldıkları (Şahin, 2012) bilinmektedir. Folklorik değerler ve kültürel yapıya yapılan darbeler yüzünden olacak ki Şahin'in de çalışmasında dediği gibi Türkmenistan'a uygulanan kültürel özümseme çalışmaları sebebiyle günümüz dünyasında yoğun bir kimlik problemi yaşadığı gözler önündedir. İçinde bulunduğumuz zaman itibarıyla karşımıza bir kültürel form çıkmaktadır. Popüler kültür dediğimiz bu kavram, toplumları etkisi altına almış olup küreselleşmeyle birlikte daha da dikkat çeker hake gelmiştir.

Bu araştırma *Dede Korkut Kitabı'nda* geçen bazı değerlerin okul ortamında (liselerde) nasıl algılandığına yönelik okul müdürü ve öğretmenlerin görüşlerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın temelini oluşturan eser *Dede Korkut Kitabı'dır*. Çalışmada lise okul müdürleri ve öğretmenlerinin görüşlerine başvurulmak üzere değerlendirmeye tabi tutulan istişare, cesaret, örgütlerde bulunan sosyal dayanışma ve birliktelik ortamları, cömertlik-yardımsızlık ve misafirperverlik, sevgi ve saygı, örgütlerde estetik duruş gibi değerler baz alınmıştır. Bunların yanı sıra örgütsel dedikodu ve örgütsel sinizm, günümüz örgütlerinde "Dede Korkut gibi bir temsil olmalı mı?", "*Dede Korkut Kitabı* eğitim dünyasına ve bireye neler kazandırmaktadır?" yönündeki sorulara da araştırma kapsamında cevap aranmıştır. Araştırma çerçevesinde görüşlerine başvuru lise okul müdürleri ve öğretmenler, okullarda unutulmuş ya da var olan tüm maddi manevi değerlerin yaşatılması, zihinlerde canlı tutulması ve geleceğe taşınması gayreti içinde bulduklarını ve bu değerleri korumak adına tüm katılımcılarla birlikte (yönetici, öğretmen, öğrenci, veli ve diğer çalışanlar) ortak etkinlikler düzenlediklerini, bireyleri değer temalı uygulamalara teşvik ettiklerini bildirmişlerdir. *Dede Korkut Kitabı'nın* lise okul kültürüne ve müfredatına uyum gösteren bir eser/kaynak olabileceği tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcılar, lisedeki öğrencilerin ergenlik çağında olmaları nedeniyle bu dönemde kişilik gelişim aşamasında olduklarını ve öğrencilerin bu kritik dönemde *Dede Korkut* kitabını okumaları, bir nebze de olsa hayatlarına tatbik edebilmeleri, ihtiva edilen değerleri örnek almaları; onları yanlışlardan alıkoyacağını, ailelerine ve yaşadıkları

toplumlarına faydalı bireyler yapacağı, idealist, olaylara karşısında çözümcü ve bütüncül davranışlar sergileyebilen ve geleceğe dair öngörü oluşturabileceklerini belirtmişlerdir.

“Okulunuzda bir istişare ortamının oluşması için ne/neler yapmaktasınız, nasıl bir tavır sergilemektesiniz” yönündeki görüşme sorusuna verilen cevaplara yönelik yaptığımız çalışmanın ve Beldağ ve Yaylacı, (2015)’in *“Karar Verme Sürecinde Okul Yöneticileri ve Değerler”* adlı çalışmalarında; örgütlerde yönetsel açıdan değerlerin etkili olabilmesi ve bu sürecin sağlıklı işleyebilmesi, büyük bağlamda *“karar verme”* sürecinin etkisi altındadır şeklindeki tespiti, Uygur (2013)’un *“Dede Korkut Boylarında Kadın Statüsü”* adlı çalışmasında; eserde Türk aile yapısının genel karakteristik özelliği, Oğuz Türklerinin hayata bakış açıları, toplumsal düzende kadına-bireye verdikleri önem, bir iş yapılacağı vakit (gerek aile içindeki bir mevzu gerekse ülke yönetimiyle ilgili bir mevzuda) diğer bireylere özellikle de kadınlara danışılması, istişare yapılması yönündeki tespitleri, son olarak ta Artun (2009)’un çalışmasında bahsettiği; dünyada yaşanan ve tüm toplumsal değerlere karşı farklılık gösteren süreçlere paralel olarak, teknolojik gelişmelerin de ortaya çıkardığı küresel kültürel tutumların dünyayı gündün güne tek biçimli hale getirmekte olduğu bir düzlemde Dede Korkut ve türevindeki halk edebiyatı ürünlerinin kültür içindeki önemini kavrayarak bu alanın daha fazla çalışılmasını sağlayacak girişimler başlatılmalıdır ve bu değerlere sahip çıkılması gerekmektedir şeklindeki tespitleriyle çelişmediği ve uygunluk gösterdiği gözlenmiştir. Nitekim insanların bir arada yaşamayı öğrenmeleri, aldıkları kararlarda bilgi alışverişi yapabilme erdemini gösterebilmeleri, barış ve hoşgörü içinde yaşayabilmeleri ayrıca sahip oldukları ananeleri geleceğe taşıma gayreti göstermeleri gerektiği yönünde katılımcı görüşlerinin bu anlamda bahsi geçen çalışmalarla çelişmediği görülmektedir.

“Okuldaki kişilerin cesaret yetilerini hangi yönde kullandıkları” konusunda elde edilen sonuçların Özden (2005) ve Abdurrezak (2015)’in bu yönde değerlendirmeler ve yorumlar içeren çalışma sonuçlarıyla örtüştüğü belirlenmiştir. Katılımcı görüşleri ve buna benzer yapılan çalışmalar incelendiğinde cesaret yetisinin bireylerin örgütlerde daha aktif rol almalarını sağlayan ve onları eğitim adına yaptıkları kariyerleri için ileriye daha iyiye taşıyacağı şeklinde bir sonuca varılmıştır. Kişisel gelişim evresinin bir parçası olan bu yetinin kişinin bütüncül bir kişilik ve geleceğe dair eğitim ve özel hayatını düzenlemek adına aktif rol oynayan bireylerin yetiştirilmesine olanak sağladığı sonucu elde edilmiştir.

“Okulda sosyal dayanışma ve birliktelik ortamının oluşması” konusunda elde edilen bulgular Ötken’in (2015) çalışması ve bu çalışmada belirttiği şu yorumuyla da *“...psikolojik sahiplenmeyle işle ilgili destek ve duygusal destek arasında pozitif bir ilişki olduğudur.”* uyum göstermektedir. Köse vd. (2001)’nin ortak çalışmalarındaki çalışanların işletmelere bağlılıklarının sağlanabilmesinin ancak güçlü bir örgüt kültürüne sahip olmalarıyla” tespitleriyle de uyumluluk gösterdiği görülmüştür. Beydoğan (2012) da çalışmasında, okullarda yürütülen sosyal-kültürel etkinliklerin öğrencilerin değer edinimine katkıda bulunduğunu ifade etmiştir.

“Okulda sevgi ve saygı ortamının oluşmasına yönelik neler yapıldığı” konusunda özellikle *“duyarlılık, samimi ve içten davranma”*nın sevgi ve saygıyı oluşturacağı sonucu ortaya çıkmıştır. *“Okulda İftira ve dedikodularla ilgili”* elde edilen sonuçla Arslan (2012)’in çalışmasının örtüştüğünü görmekteyiz. Arslan *“Örgütsel sinizm ve örgütsel dedikodunun örgütlere ve bireylere karşı açılan psikolojik bir savaş gibi maddi manevi yıkıcı etkiler bırakabileceğinden bahsetmiştir.*

“Okulda estetik bir ortamın (kılık, kıyafet, özenli dil kullanımı, okulun görüntüsü gibi) oluşması için neler yapıldığı”na yönelik öğrencilerin kıyafetleriyle ilgili bir standart oluşturma sonucu ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda nezaket ve bazı inceliklere sahip olma davranışları da bu kapsamda vurgulanmıştır. Bu sonuçlardan hareketle eğitim ve estetik

konusunda çalışması olan Erzen (1976)'in öğrenci bir konuyu tüm duyuları ile benimsemediği ve kişiliğine bir şey ekleyemediğinde onu çözümleyip bellemesine olanak olmadığı yönündeki görüşü, okulda estetik bir ortamın öncelikle kişinin içselleştirme süreciyle mümkün olabileceğini hatırlatmaktadır.

“Okulda Dede Korkut gibi bir temsil olmalı mı?” sorusundan elde edilen sonuçları destekler nitelikte Olkun (1996)'un çalışması dikkat çekmektedir. Olkun: “Güçlü ve etkili liderlik yoluyla örgüt kültürünün istendik bir yönde maniple edilebilmesi ve bu yolla değişimin gerçekleştirilmesi olası gözükmemektedir.” şeklindeki tespitiyle etkili liderlik gizil gücüne sahip bireylerin örgütlerdeki değişim üzerinde ne denli etkili olduklarını ifade etmiştir. Liderlik kavramı bünyesinde birçok farklı liderlik pozisyonunu ihtiva etmektedir. Mevki olarak ya da karizmatik liderlik olarak bu özelliğe sahip insanların çevresindeki insanlara, örgütlerin işleyiş sürecine ve eğitim sürecine olan etkileri farklılık göstermektedir. Mecburi hizmet olarak bu pozisyonlarda olan kişilerin ne kadar faydalı bireyler olacağı ülkemizdeki eğitim sisteminin de yaşadığı en büyük problem ve eksikliklerden biri olarak tartışılmalıdır. Bu bağlamda Çelik (1995) de, sadece koltuğunda oturup bir mevzuat bekçisi gibi katı bürokratik kuralların arasına sıkışıp kalan eğitim yöneticisinin geride kaldığını belirtmiştir.

“Dede Korkut kitabının (hikâyelerinin) eğitim dünyasına ve bireye kazandırdıkları konusunda neler düşünmektesiniz” sorusundan elde edilen sonuçlara yönelik bazı katılımcıların eserin güncellenememesi ve yeni genç neslin bu eseri anlamakta zorluk çektiği ve bu gençlerin yeterli milli şuura sahip olmadığı yönündeki görüşleri Kalenderoğlu (2011)'nin çalışmasını destekler niteliktedir. Yeni neslin kendi kültürel değerlerini ne kadar bildiği sorusuna alınan cevap, bu anlamda önem arz etmektedir. Nitekim Şahin (2012), Çarlık Rusya ve Sovyet Rusya'sı tarafından kültürel yozlaşma ve asimile programına tabi tutulan Türkmenistan ile ilgili yaptığı çalışmada bu durumu dile getirilmiştir. Çalışma aynı zamanda bizim çalışmamızı da destekler niteliktedir. Özkan (2006) çalışmasında, yeni neslin nasıl yetiştirileceğine ve popüler kültürün köleliğini yapmaktan sıyrılmak için “Türk devletini geleceğe güçlü bir şekilde taşıyabilecek nesiller, çağın gereklerine göre yapılandırılmış bir eğitim sistemiyle yetiştirilebilir ve doğulu gibi üretip, batılı gibi tüketme huyumuzdan vazgeçmeliyiz gibi tavsiyelerde bulunmuştur.

Eğitimin kültürle olan ilişkisi dikkate alındığında, kültürden bağımsız bir eğitim düşünülemeyeceği ve kültürel değerlere duyarlı eğitim (Sarıgöz, 2021) gerçeği karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda *Dede Korkut Hikâyeleri*'nin öncelikle Türk kültürüne katkıları incelendiğinde, son zamanlarda bu konuyla ilgili yapılmış çalışmalar (Özdemir, 2020; Özmen, 2020; Alizade, 2021; Arı, 2021; Çobanoğlu, 2022) dikkat çekmektedir. Ergün (2019), *Dede Korkut Hikâyelerinde* “hem sözle hem de göstererek bir eğitim olayı” olduğundan bahsetmektedir. *Dede Korkut Hikâyelerinin* eğitim-öğretim sürecindeki önemi aynı zamanda “Model Oluşturma” ya da “Model Gösterme” yoluyla iyi ve doğruyu göstermesi olarak vurgulanmıştır (Arı ve Karateke, 2010; Arı, 2021).

Çakır (2020)'in yönetim ve liderlik bağlamında ele aldığı *Dede Korkut Hikâyeleri* çalışması, bu araştırmanın amacını ve sonuçlarını kayda değer şekilde destekler niteliktedir. Çakır, *Dede Korkut Hikâyelerini* yönetim ve liderlik temelinde incelemiş ve günümüzün belirsiz ve kestirilemez örgüt ortamları için dikkate alınması gereken bir eser olarak ele almıştır. Çakır, günümüz örgütleri için istişarenin önemini vurgulayan örgütsel zekayı, risk almayı ve “tüm örgüt üyeleri tarafından içselleştirilecek bir “değer kültürü”nü önermiştir.

Özetle, okulların, hazırlanan eğitim-öğretim programlarının ve tüm eğitim uygulamalarının temel işlevi; bireye faydalı olmak, bireysel farklılıkları gözetmek, öğrencilerin ihtiyaçlarını ön planda tutmak ve tüm süreci bu anlamda öğrenci merkezli

hazırlamaktır. Bireyleri/öğrencileri; Türk aile yapısını, örf-âdetlerini, gelenek ve göreneklerini, kendi öz ananelerini ve tüm maddi-manevi kültürel değerlerini bilen, farkında olan, sahiplenen, uluslararası alanda kendi kültürel kimliğinin temsiliyetini yapabilen şuur ve kabiliyette birer fert olarak yetiştirmek eğitim sistemimizin amaçları arasındadır. Buna istinaden bu araştırma sonucunda, Dede Korkut Kitabı adlı eserin Türk eğitim sistemindeki yeri sorgulanmış olup günümüz anlayışı içerisinde lise okul müdürleri ve öğretmenlerinin görüşleri çerçevesinde bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Son söz olarak, Dede Korkut Kitabı'nda geçen ve bu araştırmada incelenmiş değerlerin okul ortamında müdür ve öğretmenler tarafından "örgütsel değerler" kapsamında dikkat çektiği tespit edilmiştir.

Öneriler

Bu araştırma sonucunda uygulayıcılara şu önerilerde bulunulabilir:

Bazı katılımcılar *Dede Korkut Hikâyeleri*'nin günümüz gençleri tarafından anlaşılmadığı noktasında görüş bildirmişlerdir. Bu anlamda ilgili uzmanlar tarafından günümüz koşulları da dikkate alınarak eserin güncelleştirme çalışmaları titizlikle yapılabilir ve eser eğitim-öğretim sürecine derinlemesine kazandırılabilir.

Okullarda bulunan her öğrencinin maddi imkânları aynı olmayabileceği gerçeği, okul yöneticileri ve öğretmenleri tarafından dikkate alınmalı ve uygulanan kıyafet yönetmeliği ve yapılacak olan etkinliklerde bu farklılık dikkate alınmalıdır. Maddi imkânları düşük olan kişilerin psikolojik anlamda zarar görmemeleri özellikle rehberlik servisi tarafından dikkate alınması gereken bir husustur.

Gerek yeni atanan öğretmenlere gerekse okula yeni başlayan öğrencilere ya da başka okuldan nakil yoluyla gelen öğrencilere okulda daha eski ve akran danışmanlığı konusunda görevli, eğitilmiş kişilerce oryantasyon çalışmaları yapılabilir. Ancak böyle bir yardım istemeyen kişiler olabileceği için hizmet sunarken bireysel farklılıklar da dikkate alınabilmelidir. Dede Korkut Kitabı adlı eserin daha iyi anlaşılması adına eğitimcilerin, öğrencilerin ve ailelerin bu eseri okumaları, anlamaları ve uygulamaya koymaları için çeşitli adımlar atılabilir.

Bu alanda çalışma yapacak olan araştırmacılara şu önerilerde bulunulabilir:

Dede Korkut Kitabıyla ilgili ilk ve ortaokullara yönelik nitel ve karma yöntemle araştırmalar yapılabilir. *Dede Korkut Hikâyeleri*'ni okuyan ve okumayan okul yöneticisi, öğretmen ve öğrencilere yönelik karşılaştırmalı bir şekilde okul kültürüne yönelik çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Abdurrezzak, A. O. (2015). Dede Korkut Kitabında Erkek Kahraman Statüsü. *Humanities Studies*, 10(3), 94-114.
- Akpınar, B. ve Aydın, K. (2010). Eğitimde Değişim ve Öğretmenlerin Değişim Algıları. *Eğitim ve Bilim*, 32(144), 71-80.
- Alizade, R. (2021). Dede Korkut Kitabı'nın Tarihi ve Kültürel Veriler Açısından Değerlendirilmesi. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 14(35), 926-936. DOI: 10.12981/mahder.929460
- Arı, B. (2021). Dede Korkut Kitabına Eğitim ve Çocuk Eğitimi Açısından Bir Bakış. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(47), 56-68.

- Arı, B. ve Karateke, E. (2010). Dede Korkut Hikâyelerinde Kadın ve Çocuk Eğitimi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 275-284.
- Arslan, E. T. (2012). Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik Personelinin Genel ve Örgütsel Sinizm Düzeyi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 13 (1), 12-27.
- Artun, E. (2009). Türk Dünyası Âşıklık Geleneğinin Geleceğe Taşınması. XVII. Uluslararası Kıbatak Edebiyat Şöleni. (Balkanlar Türk Edebiyatı ve Kültürü). (Kosova; 13-18 Ağustos, Eylül 2009).
- Aynacı, C. (2021). Küregenleşme: Gençliğin Küreselleşmesi Sürecinde Milli (Leşemeyen) Kültür. *Sosyal Sağlık Dergisi*, 1(1), 1-20.
- Bars, M. E. (2017). Kültürel Değerlerin Aktarımında Halk Edebiyatı Ürünlerinden Yararlanma. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 217-228.
- Beldağ, A. ve Yaylacı, A. (2015). Karar Verme Sürecinde Okul Yöneticileri ve Değerler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 165-176.
- Beydoğan, H. Ö. (2012). Okullarda Uygulanan Sosyal ve Kültürel Etkinliklerin Öğrencilerin Değer Edinimine Etkisi. *Gaziantep University-Journal of Social Sciences*, 11(4), 1171-1204.
- Büyükdüvenci, S. (1987). *Eğitim Sosyolojisine Giriş "Yazılar"*. Ankara: Yargıçoğlu Matbaası.
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing among Five Approaches (3rd ed.)*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publication.
- Çelik, V. (1995). Eğitim Yöneticisinin Vizyon ve Misyonu. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 1(1), 47-53.
- Çıldır, B. (2022). Türkçe Dersinde Masallar Aracılığıyla Göçmenlere İlişkin Kültürlerarası Duyarlılık Geliştirme. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 12(2), 417-441. <https://doi.org/10.18039/ajesi.987522>
- Çobanoğlu, S. (2022). Halkbilimsel Metaetik Kuram ve Bir İdeoloji Olarak Dede Korkut Kitabı'nın "Verdiği Sözü Tutmamak Olumsuz Etik Değeri" Bağlamında Metaetikselsel Çözümlemesi. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 15(37), 54-71. DOI: 10.12981/mahder.1028757.
- Demir, M. (2010). Örgütsel Sapma Davranışının Kontrolünde Duygusal Zekânın Rolü: Konaklama İşletmelerinde Bir Araştırma. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(26), 197-207.
- Doğan, E. (2002). Eğitimde Küreselleşme. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6, 87-98.
- Dolunay, S. K. (2007). Okul Kültürü ve Türkçe Öğretimi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(3), 9-22.
- Ergin, M. (2007). *Dede Korkut Kitabı*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Ergün, M. (2019). Dede Korkut Hikâyelerindeki İnsan Yetiştirme. *Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi*, 1(2), 78-90.
- Erkan, H. (1998). *Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme (4.baskı)*. Ankara: Türkiye İş Bankası. No: 326. Bilim Dizisi No: 8
- Erzen, J. N. (1976). Eğitimin Estetik Süreç Olarak Yorumu ve Mimarlık Eğitimi. http://jfa.arch.metu.edu.tr/archive/0258-5316/1976/cilt02/sayi_2/175-185.pdf. [Erişim tarihi: 10.03.2014].

- Genç, S. Z. (2019). Kültür ve Eğitim. (Ed. Erdoğan Köse ve S. Zeki Genç), *Eğitim Sosyolojisi* (ss. 115-138) Ankara: Pegem Akademi.
- Gül, R. (2008). Dede Korkut Hikâyelerinde Söz Kalıpları (Pattern Utterances in Tales of Dede Korkut). *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 100-105.
- Hesapçıoğlu, M. (2001). *Postmodern Toplumda Eğitim, Okul ve İnsan Hakları*. İstanbul: Sedar.
- Kahraman Vangölü, S. ve Şahin Sak, İ. T. (2022). Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitim ile İlgili Türkiye’de Yapılan Çalışmaların İncelenmesi. *Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)*, 1, 169- 181.
- Kalenderoğlu, İ. (2011). Türkmenistan’da Dede Korkut Hakkında Yapılan Çalışmalar. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(1), 1302-1311.
- Karagözoğlu, G. (2003). Eğitim Sistemimizde Öğretmen Yetiştirme Politikamıza Genel Bir Bakış. Eğitimde Yansımalar. VII Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu, Cumhuriyet Üniversitesi Kültür Merkezi, Sivas, 10-12.
- Kocacık, F. (2003). Bilgi Toplumu ve Türkiye. *Cumhuriyet Üniversitesi. Sosyal Bilimler Dergisi* 27(1), 1-10.
- Köksel, B. (2012). Dede Korkut Kitabı’nda Dinî-Mitolojik Yardımcı Kahraman Motifi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 161, 73-88.
- Köse, S., Tetik, S. ve Ercan, C. (2001). Örgüt Kültürünü Oluşturan Faktörler. *Yönetim ve Ekonomi*, 7(1), 219-242.
- Maxwell, J. A. (1992). Understanding and Validity in Qualitative Research. *Harvard Education Review*, 62, 279-299.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Olkun, S. (1996). Örgütsel Değişimin Yönetimi: Örgüt Kültürü ve Liderlik Faktörü. *İlgilim Yönetimi*, 2(1), 565-574.
- Ötken, B. (2015). Algılanan Örgütsel Destek ve Psikolojik Sahiplenme Arasındaki İlişki ve Bu İlişkide Örgütsel Adaletin Rolü. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 33(2), 113-140.
- Özdağ, S., Duman, S. ve Fişekçioğlu, İ. B. (2011). Popüler Kültür: Futbol Mu “Putbol” Mu? *Türkiye Kickboks Federasyonu Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 1309-1336.
- Özdemir, C. (2020). Çağdaş Ebeynliği Kültürel Bellekte Aramak: Dede Korkutleri Örneği, *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(20), 27-49. DOI: 10.29029/busbed.731968. [Erişim tarihi: 10.05.2022].
- Özden, Y. (1999). *Eğitimde Dönüşüm - Eğitimde Yeni Değerler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Özgan, H. ve Karadağ, N. (2009). Popüler Kültürün Yönetim Uygulamalarına Etkisi Bağlamında Yönetici Görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(28), 187-199.
- Özkan, H. H. (2006). Popüler Kültür ve Eğitim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), 29-38.
- Özmen, F. (2020). Dede Korkut lerinde Konukseverlik Üzerine Bir Değerlendirme . *AKRA Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 8(20), 45-63. DOI: 10.31126/akrajournal.632898.

[Erişim tarihi: 10.05.2022].

- Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri (Qualitative Research and Evaluation Methods)*. (3. Baskı) (Çeviri Editörleri: Mesut Bütün. - Selçuk Beşir Demir). Ankara: Pegem Akademi.
- Sarıgöz, O. (2021). Opinions on Culturally Responsive Education. *The Journal of International Education Science*, 8(29), 19-30.
- Silverman, D. (2015). *Interpreting Qualitative Data*. Sage.
- Şahin, H. İ. (2012). Kültürel Kimlik ve Folklor. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 12(1), 285-306.
- Tepeli, Y. ve Arıcı, A. F. (2012). Lise Öğrencilerinin Atasözlerini Kavrama Düzeyleri Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 223-236.
- Tezcan, M. (1981). *Eğitim Sosyolojisine Giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Tezcan, M. (1992). *Eğitim Sosyolojisi* (9. Baskı). Ankara: Zirve Ofset.
- Uygur, H. K. (2013). Dede Korkut Boylarında Kadın Statüsü. *Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi*, 17-19 Mayıs 2013, International Burch University, Saraybosna, 385-403.
- Yeşil, R. ve Aydın, D. (2007). Demokratik Değerlerin Eğitiminde Yöntem ve Zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 75-84.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, K. (2010). Raising the Quality in Qualitative Research. *Elementary Education Online*, 9(1), 79-92.